

דיני ממונות בשלשה פרק ראשון סנהדרין ז.

עין משפט
גדר מצוה

גד א מ"י פ"ג מהל' סנהדרין הלכה ד פסג עשין קו ט"ע פ"ח סימן י"ב פ"ג ב' גה ב מ"י פ"ג מהל' ט"ח הלכה ד פסג עשין י"ב ונבחר וז"ע י"ד סימן רמ"ט ע"פ י"ז

ג ג מ"י פ"ג מהלכות משנה הלכה ה' ג ד ה ו מ"י פ"ג מהלכות סנהדרין הל' ח ט פסג עשין קו ט"ע ח"מ סימן מ"ס"ב

מזוה למימר להו. כרישא חי דינא בעיתו חי פשרה בעיתו דפתיחן להו בפשרה: היינו ס"ק. דלמך נגמר הדין חי אתה רשאי לנצוה הא מקודם גמר דין רשאי לנצוה וה"ג רשות הוא: איכא בנייהו מזוה. להזכיר פשרה לת"ק ליכא מזוה: איכא בנייהו משמשע דכרישא. לת"ק אפילו שמע דכרישא רשאי לנצוה עד שיגמר הדין ויאמר זה זכאי וזה חייב לר"ש בן מנסיא משמשע את דכרישא וידעת ליהיבן נטויה אע"ג דלא נגמר אין רשאי לנצוה: מקרא זה. וזוה נכ"ך: אלא כנגד מעשה העגל. עשה אהרן פשרה בינו לבין עמלו והורה הימר לעגמו לעשות להם את העגל: ויבן

בנגד מעשה העגל. אקרא דמורת אמת קאי כדכתיב צפייה ורבים השיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק: **אלא** ע"ז דברי תורה. והא דלמרינן בפרק כמה מדליקין (שבת דף 68.) שזולתין לו נשאת ומת בלמונה וחמ"כ קבעת עמים לתורה התם נלמד שעוסק בתורה מיירי אלא שלא קבע עמים והכא מיירי כשלא עסק כלל חי נמי שזולתין לו תחילה על משא ומתן בלמונה ומ"מ יקבל דינו תחילה על דברי תורה והכי דריש ליה לקרא תחלת גילוי דינו כמה שנטשו מדברי תורה(ס):

לגודא דנפלא. וה"ק פוטרי מים דהיינו גודא דנמלא שפוטרת את האדם מן המים כן הוא ראשית מדון: שאינו

מצוה למימרא להו אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו היינו תנא קמא איכא בנייהו מצוה רבי יהושע בן קרחא סבר מצוה ת"ק סבר רשות היינו דר"ש בן מנסיא איכא בנייהו משתשמע דבריהן ואתה יודע ליהיבן הדין נטויה אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצעו **ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי** דאמר רבי תנחום בר חנילאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנאמר ויורא אהו ויבן מזבח לפניו הוה ראה א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר ראה חור שזובח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי ²⁶ אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל אפשר הויא להו תקנתא בתשובה והני תנאי ³ פוטרי מים ראשית מדון מאי דרשי

בין מהצוה להם את העגל: ויבן את חור על שלח עשה להם: אהרן כהן ונביא היה: ולא הויא להו **הקנתא**. דהא סופן לעשות כן בזכריה כן יהודע ויחרכי בית המקדש על כך: והני תנאי. דלית להו משמשע דכרישא חי אתה רשאי לנצוה: האי **פוטרי מים מאי דרשי** ביה: תחילת דינו. לעמוד נצא: על דברי תורה. שלא עסק בתורה: **פוטרי מים**. שפוטרי התורה מעליו הוא ראשית מדונו. תורה נמשלה למים כדכתיב (ישעיה נה) הוי כל מלא לכו למים: **ללימרא דבידקא**. כשהגל גדל פעמים שהוא יוצא לשדות נצוה להגפיו כעין ניגרים ולינורות קטנים ואם אינו סותמו מיד הולך ומרחיב וזכר אינו יכול לסותמו והיינו דקאמר קרא פוטרי מים ראשית מדון כלומר ראשית מדון ומריבה דומה לפוטרי מים. פוטרי פומח כמו פטר רחם (שמות יג): **גודא דנמלא**. דפין של גשר בתחילה כשדורסין עליהם מנענעות וסוף מתחזקות ועקצעות במקומן והכי נמי כשאלם מרבה בקטטה מתחזקות וצאה. ולא מקרא נפקא: **טוביה דשמע ואדיש**. אשכרי ששמע חרפמו ושחמך ומרגיל נכ"ך. ואדיש כמו דדש דש (גיטין דף 10:) **תלפזו בשיפיה מאה**. הלכו להם בשיחיתו מאה רעות שהיו צרות עליו על ידי התגר: **פוטרי מים**. המתמיל (ה) (מדון) ופומח בקטטה הוא תחילת מאה דיני: **מדון**. וטריקון מאה דיני. ל"א מדון בנימטריה מאה: **אפרי סלה גנבה לא מיקטיל**. כלומר אם עובר אדם עבירה פעמים ושלש ולא צאה עליו פורענות אל יתמה דלמתי תלת גנבה לא מיקטיל וסופו ללקות בצחרונה: **שז בידי לשלמנא**. שזע צרות כרויות לרגלי איש שלום ומכיל יעל: **וזה בירא לעבדי ביש**. לעושה רשעה: (ס"פול. בתקלה ראשונה הצהה לו: **דמיני דיעא שקלוה גלימי**. מי שנטלו ב"ד טליתו לפורעו לאחר: **לומר וליוול**. הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום אלא גזילה הוצילו מידו: **כל העם הוה**. ביתרו כתיב ומשמע לא שנה זכאי ולא שנה חייב כולן במשמע: **היא זכימא ודיקולא שפיל**. כשהאשה מנמנת הסל שעל ראשה שהיא נותנת זו פילכה ומלאכת ידה זו שפיל כלומר מתוך שהיא עושה עילה אין מלאכתה נזכרת. וכולן משלות הן: **אדישה לגזויה וקס**. הרים אגרופו עלי ועמד לנגדי: **ריחמתין הוה עזווא**. כשהבמיתו היתה עזה ביני לנשתי: **אפוסיה דספסירא שכיבן**. על רוחב הסיף היינו שוכבים **שנינו**. לא סגי לן. לא די לנו: **הרי כאן עשרה**. גובה מן הקרקע הרי שהקב"ה משרה שכיתו צערה טפחים סמוך לקרקע ועוד צלוק הכפורה בלמטה וחז"ל: **ולבסוף**. צהמ"ק היה גבוה שלשים אמה ואורכו ששים וכשתטאו נאמר להם איהו בית אשר תבנו לי שכול שכיתו להיות מצומצמת בתוכו: **עפה אקוס**. אסתלק משער ב"ד: מטעו

(א) [עמ"ש חספי] גיטין סח. ד"ה ומיני. (ב) שנה לא. וקדושה מ: (ג) אן הוה כשוקף אלא קן איהא ורשעים יעבדו כבשר דע דביקולט למה לגי תיבת הללן. (ד) [מנחם] של נטח [עמ"ש] אן. (ה) הרים כלי זיתי על ערוך עדן גו י: (ו) סוכה ד: (ז) ולפומח כתיב והכתיב כלי רשיל. (ח) [סוכה טז.] [נע] מוס' שתי י. ועוד ביתר ביאור כמה כ"כ מ: ד"ה דין ומתן מגילה טו: ד"ה וכן. (ט) [גיל תמנין.] (י) וימתו הללן. (יא) רש"ל כ"י שהוא דיבור אחד עם ללול. (ל) נשי: הכפורה בלמטה ומ"א איהו. (מ) וינע"ש מוס' קדושן מ:.

הנהרות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה פוטרי מים המתמיל ופומח בקטטה: ראשית מדון הוא:

מוכף רש"י

תחילת דינו. ליום הדין. תחילת פתיחת עיניו חפסי תחילת עסקת מריבה (קדושין ט.) פוטרי מים. הפרק על תורה. ראשית מדון. הוא תחילת דינו. ואין מים בלא מורה. כדכתיב (שפייה נה) הוי כל מלא לכו למים וקדושין ט. ארון שעה. גובהו. כדכתיב ואלה ומ"א קוממו. ואלה ששק עשיתי (סוכה ט.) אל תגדלו כל יד ביד. הוא. אל מגולו כי תחלמו. כל עבדיו שהוא כל ואין לו. כח לעמוד נגד משלי כב. כב.)

רבינו חננאל

ביתו עבדתי אי פשרה בעיתו דלא בב שנתלה הריב וכן ע"ש לו לדין לומר לאדם חוק איני נוקט לכם שמה ותיחייב החוק ונמצא החוק רודף לדין וכי ור' תנחום בר חנילאי דריש הוא קרא פוטרי מים ראשית מדון בבשעה דהא הן בעל שני' ורא אהרן ריבן מובח לפניו מה ראה אמר רבי אלעזר ראה חור זכות לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא קטלי נמי לדידי ומתיקמא בהן אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא לעולם אפשר אפטרם במעשה העגל אפשר הדורי בתשובה והויא תקנתא דברי. ואסיקנא כל דיון שדן דין אמת לאמתו משרה שכיתה על רשעת שנאמר אלהים נצב בעדת אל וגו' והמעותה בתשובה שכיתה שנאמר משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה'. וכל דיון שנטול ממון מזה שלא כיון ונותנו לזה הקב"ה גובה נפשו ממנו שנאמר אל תגדלו דל כי דל הוא ואומר כי ה' יריב ריבם וגו'.

בית כדורב המנונא ² דאמר רב המנונא ² אין תחילת דינו של אדם נידון אלא על דברי תורה שנאמר פוטרי מים ראשית מדון אמר רב הונא האי תיגרא דמיא לצינורא דבידקא דמיא כיון דרווח רווח אבוי קשישא אמר דמי לגודא דנמלא כיון דקם קם: שמע"י ושת"י שב"ע וזמירו"ת הו"א סימן: ההוא דהוה קאמר ואזיל טוביה דשמע ואדיש חלפוה בישתיה מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב פוטרי מים ראשית מדון ריש מאה דיני ההוא דהוה קאמר ואזיל אתרתי תלת גנבה לא מיקטיל א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב ⁴ כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו הוה קאמר קאמר ואזיל שב בידי לשלמנא וחדא לעבדי ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב ⁵ כ"י שבע יפול צדיק וקם ⁶ (ורשע יפול באחת) ההוא דהוה קאמר ואזיל דאזיל מבי דינא שקל גלימא ליזמר זמר וליוול באורחא א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב ⁶ וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום ההוא דהוה קאמר ואזיל הוא ניימא ודיקולא שפיל אמר ליה שמואל לרב יהודה קרא כתיב ⁷ בעצלתים ימך המקרה וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל גברא ⁷ דרחמיצנא עליה ⁸ אדייה לגזויה וקם א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב ⁸ גם איש שלומי אשר בפתחי בו וגו' ההוא דהוה קאמר ואזיל כי רחמתין הוה עזווא אפוסיה דספסירא שכיבן השתא דלא עזווא רחמתין פוריא בר שיתין גרמדי לא סגי לן אמר רב הונא קראי כתיבי מעיקרא כתיב ⁹ ונוערתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ¹⁰ ותניא ארון תשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה ¹⁰ וכתיב ¹⁰ והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלושים אמה קומתו ולבסוף כתיב ¹¹ כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איהו בית אשר תבנו לי וגו' מאי משמע דהאי לא תגורו לישנא דכנושי הוא אמר רב נחמן אמר קרא ¹² ויין לא תשתה ולא תאגור רב אחא בר יעקב אמר מהכא ¹³ תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה רב אחא בריה דרב איקא אמר מהכא ¹⁴ אוגור בקיץ בן משכיל: אמ"ת ממו"ן ירא"ה סימן: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן יכל דיין שדן דין ¹⁵ אמת לאמתו משרה שכיתה בישראל שנאמר ¹⁵ אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל שנאמר ¹⁶ משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' וגו' ואמר רבי שמואל בר ¹⁷ (נחמן) אמר רבי יונתן ¹⁷ כל דיין שנטול מזה ונותן לזה שלא כדיון הקדוש ברוך הוא נטול ממנו נפשו שנאמר ¹⁷ אל תגדלו דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן ¹⁸ לעולם יראה דיין עצמו כאילו הרב מונחת לו בין ויכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר

תורה אור השלם

1. ורא אהרן ריבן מובח לפניו ויקרא אהרן ויאמר תג לוי מחר: שמות לב ה
2. ראה י' והביתו למי עוללת' בה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם יקרא במקדש אדיני כהן ונביא: איכה ב כ
3. פוטרי מים ראשית מדון ולפני התגלע הריב נטשו: משלי י"ד
4. כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו על מכרם בפקדן צדיק ואביון בעבור נקלתי: עמוס ב ו
5. כי שבע יפול צדיק וקם ורשעים יקשלו ב"רעה: משלי כ"ד טו
6. אם את הדין הזה תעשה רצון אלהים ויקבל עמך וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום: שמות י"ג כג
7. בעצלתים ימך המקרה ובשפלות דמים ידלף הבית: קהלת י"ח
8. גם איש שלומי אשר בפתחי בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב: תהלים מא'
9. ונוערתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הברכים אשר על ארץ הקדש את כל אשר אצוה אותך רב בני ישראל: שמות כה כב
10. והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלושים אמה קומתו: יחזקאל
11. כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי איהו יא זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי: ישעיהו טו א
12. כרמים תעב ועבדתי ויין לא תשתה ולא תאגור כי תאכלנו התלעת: דברים כח ח
13. תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה: משלי ח
14. אגר בקיץ בן משכיל נרדם בקציר בן מביש: משלי י' ה
15. מזמור לאסף אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט: תהלים פב א
16. משוד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה' אשתי בישע יפחתי לו: תהלים י"ב ו
17. אל תגדלו דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער: כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש: משלי כב כג

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין ח.

עין משפט
נר מצוה

פסילנא לך שהזכרתי טונתך: זויהי. רב כהנא להווא גברא: **דהו גאים ביה**. ברב. קומך וצונח עליו ומדבר גבוהות: **מפיקנא לך רב מאונך**. (א) אודיעך שאין רב יכול לסייעך דמשמתינא לך: **אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה**. לאמיתו: לאקדומיה. אם בא לפניך דין של פרוטה וחור וזכר דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדם לחתוך: **כי המשפט לאלהים הוא**. כאילו אתה דן מויליא ממון מיד הקב"ה שהרי עליו להחזיר ממון לבעליו: **על דבר זה**. שנטל שררה לעלמו ולומר תקריבון אלי (דברים 6) שהיה לו לומר תקריבון לפני השכינה: **נענש משה**. שלא זכה ז"ל שלא נאמר לו פרשת נחלות עד שכל מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: **כתיב ואלוה אה שופטים**. משמע את חכמייהם הזהיר להדריך לציור 'משפט והקיס על כרחם: **וכתיב ואלוה אהבם**. לציור עתם הזהיר מה הולך להזיין: **כי אהב אלהים את משה**. משמע גם אתה כאהב מהן: **כי אהב הכהן**. משמע (לשון) שררה נוהג עליהן: **משה אמר לו וקניט שבדור (עמסה א)**. עלפייהם עשה מעשה ולא תשמר עליהם דהווא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו לדכתי' ביה אל אהבך אשר נשבע ה' וגו' וצמקרא דכי אתה תבוא כמיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם וגו' אלמא דהקב"ה נעלמו אמרו: **דבר אחד**. מנהיג אחד: (ו) **וימא דדינא**. שני וחמישי מקנת עורא הוא צב"ק (דף פג:). **אומני לדינא**. צ"ד ששולחן שוחס לבעל דין שזועקים עליו לזל ולדון לפנייהם לרין השליח להומינו צס שלשתן: **ואמר משמים דחד**. פלוני דין מומינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: **דיני קנסות**. זה ששכלס יומרו מדינו: **מהמולא סר רע**. לא מלאמי לנתך בתולים (דברים 22) וצא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מציא עדים שזינתה תמתי דלי נפשות קאתי לו אמר ר"מ צלשה: **וחכמים אומרים לו מפני שיש בו דיני נפשות**. קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא מוליא סר רע דשיין ביה דיני נפשות וכגון שמיא עדים וצגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו דיני נפשות הווא לילכא עדיס: (ו) **ור"מ סבר אין חוששין לנשו**. אין חוששין שנתא כשיבואו לצ"ד וילא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תמתי ועשכין אין הבעל יודע בהן ותבעי כ"ג ואתה עתה: (ז) **ד"ה** יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ח) **ד"ה** ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

פסילנא לך. מרחיק היה עצמו אבל מן הדין לא מיפסיל וכן הווא דשני דייני גזירות (כמוכות קה): **דלמיני ליה כנא דפירי: מפינקא לך רב מאונך**. דמשמתינא לך והא דקאמר צמו"ק (דף 17) מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב הני מילי כשמנדה אותו לכבוד עצמו אבל לשם שמים לא: **מוציא שם רע**. פי' בקונטרס שהבעל טוען פתח פתוח מלאמי להפסידה כתובתה וקשה לר"מ מלא דגבי אונס ומפתה קתי לה שכן קנסות ועוד דכלל דוכתא שמוכיר מויליא סר רע הוי לענין ק' סלעים ועוד דג' דמתניתין מומינן הן וכתבה דוכתי אשכחן שדניי דיני כתובה צבכל וכן וסגני עכשיו ועוד מה שפירש נמי חוששין לנשו ממון שטעון פתח פתוח מלאמי חיישין שמא ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה אין לשון לעו נופל על זה אלא על דבר שהוא שקר כמו (גיטין דף ה:) מלאכת אורח מויליא לנשו על גיטין הראשונים ועוד דקאמר דונו לי מיהא דיני ממונות מי דחקו כל זמן שאין האשה תובעת אותו כתובתה ועוד דקאמר תבעו ממון צלשה צבעה מיבעיא ליה ועוד מה שיין תבעיה (ו) שאינו צא אלא לפטור את עצמו מכתובתה ועוד וצמקוס דאיכא נפשות משמע דנהיאי ממון איירי ועוד שמעתי מהר"ק דלר' נאמן להפסידה כתובתה דלוקא למי' כתובה דרבנן נאמן כדמוכח צפ"ק דכתובות (דף 7) דלמר רב נתמן חכמים תיקנו לננות ישראל לנמולה מלתיס ולאמנה מנה וסס האמיתוהו כו' ומפר"ט דכולה שמעתי איירי לענין ק' סלעים שהצב תובע לבעל וחוששין לנשו היינו לעו הדיינים כגון שהציא הבעל עדים שזינתה והוכתשו דמיחייב הבעל השתא ק' סלעים דרבנן סברי צני כ"ג דלי צג' חיישין שמא אח"כ יבואו עדים שזינתה ויטען להוספי עד כ"ג ותיב להולא לעו על הראשונים ולמר שלפי שלא ידעו לדון הוספיו עליהן דוקא לסקדי אחריני דמוכחא מילתא דלסקדי שקרי מהדר הבעל אבל צהוכתשו לו לא כוונו עדותן אחתי אפשר להיות דקוטטא הוה קאמרי וליכא למיחש טפי דילמא אתו אחריני ואמר מפומא דחד לא אמר כלום עד דאמר משמיה דכולהו הני מילי בלא יומא דדינא אבל ביומא דדינא לית לן בה: תשלומי כפל כו': שלח ליה רב רב הסדא לרב נתמן בר יעקב ילמדנו רבינו דיני קנסות בכמה מאי קמיבעיא ליה הא אגן תנן בשלשה אלא יהוד מומחה קמיבעיא ליה דאין דיני קנסות או לא אמר ליה תניתוה תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמישה בשלשה מאי שלשה אילימא שלשה הדיוטות האמר אבוב דאבוב משמיה דרב אפילו עשרה והן הדיוטות פסולין לדיני קנסות אלא מומחין וקאמר שלשה: וחכמים אומרים מוציא שם רע בעשרים ושלשה: וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי אמר עולא בחוששין לנשו רבי מאיר סבר אין חוששין לנשו ורבנן סברי חוששין לנשו ר"ב אמר כולי עלמא ללעו לא חיישין והבא בחוששין לכבודן של ראשונים קמיפלגי והב"ע כגון דאיכונבי בני עשרין ותלתא למידן דיני נפשות ואמר להו דיניו לי מיהא דיני ממונות מיתבי

רבינו הגנאל

בבבון אלא צריך להתעסק בהן בבבון כמו שזון מפורשין בבי' לא יחפור והא דאמר רבי' ואושיפיה פסילנא לך לדינא דרב סתא כבוד ולא שנים דברים כולן פשוטין הן: **תנא** זמון בשלשה אוקימנא אומני לדינא והני מילי בלא יומא דדינא צריך למיפסיליה כי שלשה שלחו אחי אילין אבל ביומא דדינא לא צריך למיפסיליה (תלמוד) שהו דבר ידוע הוא דביומא דדינא תלתא כפל ותשלומי ר' הו' בג' [מומחין]. אוקימנא רב נתמן בר יעקב דיני קנסות ולפיכך צריך ג' מומחין כי הדיוטות אפילו עשרה הבעל לעונשו ולייטור האונס והמפתח בג' שהן דיני קנסות: **וישאלמי ר' (מינא) אמר** בערה מפורשה פליגי ונחורו דבריו אבל חלקו במזיא שם רע. רבי מאיר סבר לייטור ולעונשו בג' ואם נמצאו דבריו אמת בג"ב. והכ"ה הכל בג"ב ואמר עולא בחוששין לנשו פליגי כלומר אם ישבו שלשה לדין על הבעל לעונשו ולייטור ודקדקו נמצאו דבריו אמת כיון שהן דיני נפשות צריכין להוספי עליהן עשרים אחרים אתי למימר לא אוסיפו עליהן הני עשרים אלא משום דקדמאי לא הוו דיני למידן האי דינא ומפקי לעו עליהן ורבי מאיר לא חייש לנשו לחכמים חיישי להלך הוי המלקוח והעונש מבתחלה בג"ב. ואם נמצאו הדברים אמת הם הן הדיינים עליה דיני נפשות. רבא אמר מתניתין כגון דיתבי כ"ג לעיוני כהאי דינא נפקי (תרי) [כ] מיתיהו ואמר להו דיניו לי מיהא על העונש ועל המלקוח ר' מאיר סבר דיניו להו דממון הווא ולא חיישין לכבוד בני הני (תרי) [כ] דפקי וחכמים חיישי לכבודן

ועל דבר זה אלא משמע את חכמייהם הזהיר להדריך לציור 'משפט והקיס על כרחם: וכתיב ואלוה אהבם. לציור עתם הזהיר מה הולך להזיין: כי אהב אלהים את משה. משמע גם אתה כאהב מהן: כי אהב הכהן. משמע (לשון) שררה נוהג עליהן: משה אמר לו וקניט שבדור (עמסה א). עלפייהם עשה מעשה ולא תשמר עליהם דהווא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו לדכתי' ביה אל אהבך אשר נשבע ה' וגו' וצמקרא דכי אתה תבוא כמיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם וגו' אלמא דהקב"ה נעלמו אמרו: דבר אחד. מנהיג אחד: (ו) וימא דדינא. שני וחמישי מקנת עורא הוא צב"ק (דף פג:). אומני לדינא. צ"ד ששולחן שוחס לבעל דין שזועקים עליו לזל ולדון לפנייהם לרין השליח להומינו צס שלשתן: ואמר משמים דחד. פלוני דין מומינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: דיני קנסות. זה ששכלס יומרו מדינו: מהמולא סר רע. לא מלאמי לנתך בתולים (דברים 22) וצא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מציא עדים שזינתה תמתי דלי נפשות קאתי לו אמר ר"מ צלשה: וחכמים אומרים לו מפני שיש בו דיני נפשות. קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא מוליא סר רע דשיין ביה דיני נפשות וכגון שמיא עדים וצגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו דיני נפשות הווא לילכא עדיס: (ו) ור"מ סבר אין חוששין לנשו. אין חוששין שנתא כשיבואו לצ"ד וילא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תמתי ועשכין אין הבעל יודע בהן ותבעי כ"ג ואתה עתה: (ז) ד"ה יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ח) ד"ה ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

ועל דבר זה אלא משמע את חכמייהם הזהיר להדריך לציור 'משפט והקיס על כרחם: וכתיב ואלוה אהבם. לציור עתם הזהיר מה הולך להזיין: כי אהב אלהים את משה. משמע גם אתה כאהב מהן: כי אהב הכהן. משמע (לשון) שררה נוהג עליהן: משה אמר לו וקניט שבדור (עמסה א). עלפייהם עשה מעשה ולא תשמר עליהם דהווא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו לדכתי' ביה אל אהבך אשר נשבע ה' וגו' וצמקרא דכי אתה תבוא כמיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם וגו' אלמא דהקב"ה נעלמו אמרו: דבר אחד. מנהיג אחד: (ו) וימא דדינא. שני וחמישי מקנת עורא הוא צב"ק (דף פג:). אומני לדינא. צ"ד ששולחן שוחס לבעל דין שזועקים עליו לזל ולדון לפנייהם לרין השליח להומינו צס שלשתן: ואמר משמים דחד. פלוני דין מומינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: דיני קנסות. זה ששכלס יומרו מדינו: מהמולא סר רע. לא מלאמי לנתך בתולים (דברים 22) וצא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מציא עדים שזינתה תמתי דלי נפשות קאתי לו אמר ר"מ צלשה: וחכמים אומרים לו מפני שיש בו דיני נפשות. קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא מוליא סר רע דשיין ביה דיני נפשות וכגון שמיא עדים וצגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו דיני נפשות הווא לילכא עדיס: (ו) ור"מ סבר אין חוששין לנשו. אין חוששין שנתא כשיבואו לצ"ד וילא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תמתי ועשכין אין הבעל יודע בהן ותבעי כ"ג ואתה עתה: (ז) ד"ה יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ח) ד"ה ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

תורה אור השלם

- לא תכירו פנים במשפט קטן כגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא והדבר אשר יקשה מבין מקרבין אלי ועמדתו דברים א ו י וקרב משה את משפטו לפני:
- ואצהה את חכמייהם הזהיר להדריך לציור 'משפט והקיס על כרחם: וכתיב ואלוה אהבם. לציור עתם הזהיר מה הולך להזיין: כי אהב אלהים את משה. משמע גם אתה כאהב מהן: כי אהב הכהן. משמע (לשון) שררה נוהג עליהן: משה אמר לו וקניט שבדור (עמסה א). עלפייהם עשה מעשה ולא תשמר עליהם דהווא קרא דכי אתה תבוא משה אמרו לדכתי' ביה אל אהבך אשר נשבע ה' וגו' וצמקרא דכי אתה תבוא כמיב אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם וגו' אלמא דהקב"ה נעלמו אמרו: דבר אחד. מנהיג אחד: (ו) וימא דדינא. שני וחמישי מקנת עורא הוא צב"ק (דף פג:). אומני לדינא. צ"ד ששולחן שוחס לבעל דין שזועקים עליו לזל ולדון לפנייהם לרין השליח להומינו צס שלשתן: ואמר משמים דחד. פלוני דין מומינך לא אמר כלום ואי לא אזיל לא משמתינן ליה: דיני קנסות. זה ששכלס יומרו מדינו: מהמולא סר רע. לא מלאמי לנתך בתולים (דברים 22) וצא להפסידה כתובתה ולא להרגה שאינו מציא עדים שזינתה תמתי דלי נפשות קאתי לו אמר ר"מ צלשה: וחכמים אומרים לו מפני שיש בו דיני נפשות. קס"ד דהכי קאמרי משום דאיכא מוליא סר רע דשיין ביה דיני נפשות וכגון שמיא עדים וצגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו דיני נפשות הווא לילכא עדיס: (ו) ור"מ סבר אין חוששין לנשו. אין חוששין שנתא כשיבואו לצ"ד וילא הקול ישמעו עדים ויבואו ויעידו שזינתה תמתי ועשכין אין הבעל יודע בהן ותבעי כ"ג ואתה עתה: (ז) ד"ה יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ח) ד"ה ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

הגהות הב"ב

(א) ר"ש ד"ה מפיקנא לך רב מאונך מפינקא לך רב מאונך: (ב) ד"ה משה ותיב שדורי עמסה: (ג) ד"ה יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ד) ד"ה ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] ר"ש ד"ה משה ותיב שדורי עמסה: (ב) ד"ה יומא דדינא ל"ל אמר ד"ה ואמר משמים: (ג) ד"ה ותיב ד"ה מוליא ותיב ד"ה חוששין לנשו עדיס כ"ג.

מוסף רש"י

ראיה פרשת נחלות כו' ראיה היתה פרשת מקושש כו'. ולא תאמר אם לא דברו נות ללפת ולא מחייב מקושש היו שני נפשות הללו חסרין עמי תורה. וביני נמי איכא למימר שהנה מלת מקיס מן המורה לפי שלא ארעו מעשים ודברים ב"ב ק"ט. שמגלגלין חובה. היינו סקילה שחמורה. דעת הוא לנש לון ממון. על ידי חייב. מקושש, דכות. שהניס והקונניס ירשו את קונניס. על ידי זכאי. ננות ללפת (שם ק"ט). אתה והקונים שבדורי עמסה. וקיס שדורי יתי עמך. הכל לפי דעתן ועמלן דברים יא' ה. טול מקל והך על קרקרים. הקבים אמר להושיע כי אתה מוליא וגו'. מוליא על כרחם. הכל מלין כן (שם).